

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒

ใจเด็ดกิเลสขาด

ความสกปรกเท่านั้น มันก็เสียตัวของมันเอง เราดีอยู่เสมอ ถ้าหากว่าเราไม่ดี ใครจะชมเชยขนาดไหนก็เถอะ มันก็เท่าเดิมนั้นแหละ อยู่ที่ตรงนี้เรื่องศาสนา เรื่องความจริงเป็นสำคัญ ไหนมันถึงไม่ได้เรื่อง การปฏิบัติแหละ ๆ แลละ ๆ หากความจริงจ้งไม่ได้ ที่จะมาพูดให้ฟังเรื่อง หลักการภาวนาเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เสียบ ! ไม่ได้เรื่องอะไรเลย เป็นเพราะเหตุไร ของจริงมีอยู่ประจำแท้ ๆ ในกาย ในจิตของตัวเอง สอนก็สอนลงที่นี้ ที่ของจริงนี้ ซึ่งควรจะพิจารณา ค้นคว้าตามหลักความจริงให้เห็นขึ้นมารู้ขึ้นมา ดังพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านทรงบำเพ็ญมา และบำเพ็ญมา ท่านไม่เห็นหนีจากหลักสัจธรรม

ความจริงอยู่ที่นี้ ชุดค้นลงที่นี้ มันไม่รู้ได้หรอก ต้องรู้ ไม่มีเรื่องสมัย กาลสถานที่อันใด ที่จะมาก็ดขวางบังคับปฏิบัติเครื่องดำเนินอันถูกต้องดีงามของผู้ปฏิบัติดีอยู่แล้ว ให้แคล้วคลาดจากผลที่จะพึงได้รับมากน้อยตามกำลังของตน หลักการปฏิบัติเป็นของสำคัญ ไปตื่นลมตื่นแล้งอยู่งั้น

เดี๋ยวนี้ศาสนามีแต่ลมนะ ลมปาก เรียนเสียจนปากจะฉีกแล้วได้ลมนั้นมาก็มาอวดน้ำลายกัน เหมือนสุนัข แล้วกัดกันด้วยน้ำลายฟุ้งนั้น กัดกัน จำเอาแต่ชื่อของกิเลสค้นหาอาสวะ จำชื่อของอรรถของธรรมของมรรคผลนิพพาน ได้แต่ชื่อเท่านั้นก็ว่าตัวรู้ตัวฉลาด กิเลสตัวเดียวไม่หลุดลอยออกเลย หัวใจร้อนยิ่งกว่าภูเขาไฟทั้งลูก ไม่เห็นโทษของตัวเองบ้างเลยได้เรื่องอะไร พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนอย่างนั้น

ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ นีธรรม ๓ ประการนี้เกี่ยวเนื่องกัน ปริยัติได้แก่การศึกษา อย่างน้อยเบื้องต้นพระอุปัชฌายะให้โอวาทสั่งสอนแล้ว นั่นคือปริยัติ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ตโจ ทันตา นขา โลมา เกสา ผม, ขน, เล็บ, ฟัน, หนัง เป็นต้น แล้วก็ย้อนกลับมา ให้พิจารณาอาการเหล่านี้ถอยหน้าถอยหลังจนเป็นที่เข้าใจ ด้วยความมีสติ ด้วยความจงใจ ทำอย่างจริงจัง นี้แลคือกุญแจเปิดมรรคผลนิพพาน นี้แลคือเครื่องปราบกิเลส กิเลสมันชอบบียดชอบถือสิ่งเหล่านี้ นี้ก็ปริยัติ เรียกว่าได้เรียนมาแล้ว

จากนั้นก็ รุกขมูลเสนาสน์ สอนอีกแล้ว นิสฺสหาย ปพพชฺชา ตตฺถ เต ยาวชิวํ อฺสุสาโห

กรณีโย เป็นต้น บรรพชาอุปสมบทแล้ว ให้เธอทั้งหลายไปเที่ยวอยู่ตามรุกขมูล ร่มไม้ ชายป่า ชายเขา ว่ากันไปเรื่อย ตามถ้ำ เจ้ามผา ในป่ารกพงไพร ที่ไหนจะเป็นที่สะดวกกายสบายใจในการบำเพ็ญสมณธรรม ให้อยู่ในสถานที่นั้นแล้วทำความอุตสาหะพยายามอย่างนี้ตลอดชีวิตเถิด นั่นนี่คือปริยัติได้เรียนมาแล้วทุกคนจากอุปัชฌายะ ทำไมไม่ทราบวาปริยัติคืออะไร

จากนั้นก็ปฏิบัติตาม เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ท่านให้พิจารณาอย่างไร เอ้า พิจารณาลงไปซิ ผมมันเป็นยังไง ความสกปรกโสภณของมัน ทำไมถึงเกิดทุนมันนักหนาขมเขย มันนักหนา เพียงตกลงไปหาอาหารซึ่งเป็นที่รับประทานเท่านั้น เส้นเดียวเท่านั้นก็ขยะแขยงกัน แน่มันเป็นยังไงถึงเป็นอย่างนั้น ถ้าเป็นของดีของสะอาด ทำไมจึงต้องเป็นอย่างนั้น ขยะแขยงกันทำไม กลืนลงไปหมดนั้นเป็นไร ที่เกิดที่เป็นอยู่มันเป็นยังไงผม ขนมันอยู่ในที่สกปรก เกิดจากที่สกปรก ในร่างกายนี้เป็นบ่อแห่งความสกปรก กองแห่งความสกปรกทั้งสิ้น ปฏิกุโลโสโครกทั้งนั้น แล้วสิ่งเหล่านี้เกิดจากสถานที่นั้น ตัวของมันเองก็เป็นตัวปฏิกุโลโสโครก อยู่แล้ว พิจารณาไปให้เห็นตามความจริง

เล็บก็ดูเอา ฟันก็กระดูกนั้นแหละ ตัวสกปรก ต้องล้างอยู่เรื่อยไม่จั้นเหม็นฟัน หนั่งหุ้ม กระดูกอยู่ที่นี่ ถึงพอดูกันได้แล้วก็หลงกันด้วยหนั่งนี้เท่านั้น บาง ๆ พิจารณาซิ โลกจะว่าฉลาด ได้ยังไงเมื่อมาหลงแค่นี้ หนั่งเฉย ๆ ก็เสกสรรปั้นยอว่าสดสวยงดงาม ว่าเป็นหญิง เป็นชาย เป็นสัตว์ เป็นบุคคล ทั้งที่หาความจริงอย่างนั้นไม่ได้ มีแต่ความจริงสักแต่ว่าธาตุ สักแต่ว่าขันธ เท่านั้น นี่ภาคปฏิบัติพิจารณาให้เห็นตามความจริงนี้ พิจารณาไม่หยุด ไม่ถอย ทำไมจะไม่รู้

จิตอย่าปล่อยมันไปที่อื่น เคยปล่อยมาพอแล้วมันเกิดประโยชน์อะไรบ้าง เราควรจะนำมาบวกมาลบกัน ตั้งแต่วันเกิดมา มันเคยคิดเคยปรุงเรื่องอะไรตั้งแต่ยังไม่บวช ปล่อยจิตปล่อยใจเสียจนเสียเนื้อเสียตัวไปมีมากมาย เสียผู้เสียคนเพราะการปล่อยใจ เวลานี้เราจะรักษาใจให้เป็นของมีคุณค่า อันใดที่ไม่ดีสำรอกปอกออกจากใจ ให้ใจได้รับความสงบร่มเย็นด้วยการปฏิบัติ

เฉพาะอย่างยิ่งเราเป็นนักบวชอยู่แล้วนี่ มีหน้าที่ที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ตามความมุ่งมั่นของตนที่คิดเอาไว้ พิจารณาให้เห็นชัดเจนซิ อันไหนอาการใดที่เป็นที่เหมาะสมไม่ว่าแต่เพียง ผม ขน เล็บ ฟัน หนั่ง ยังเนื้อ เอ็น กระดูก และอื่น ๆ ที่มีอยู่ในร่างกายนี้ เหมาะสมอาการใด กำหนดพิจารณาอาการนั้นเป็นอารมณ์ของใจได้ทั้งนั้น

ที่ท่านบอกไว้ ตจปัญจกกรรมฐาน กรรมฐานมีหนั่งเป็นที่ทำนี้ คือครอบไว้หมดเลย พอถึงหนั่งแล้วหยุด เวลาไม่พอในการอบรมสั่งสอนกุลบุตรขณะที่บวช ท่านจึงสอนเพียงแค่นี้ จากนั้นก็อธิบายต่อไปถึงเรื่องอาการ ๓๒ มันเป็นอาการ ๆ รวมกันเข้าก็เรียกว่า สัตว์ ว่าบุคคล

ก็เรียกกันไปอย่างนั้นแหละ มันมีความจริงที่ไหน เรามาถือมาจริงมาจริงว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นหญิง เป็นชาย ว่าของสวยของงาม สกปรกขนาดไหนก็มาเสกสรรปั้นยอเอา ฟันความจริงก็มีแต่ความทุกข์ความเดือดร้อนละซิ จะเอาความสุขความสบาย ความเบาอกเบาใจมาจากที่ไหน

เพราะฉะนั้นท่านถึงได้เปิดเผยสิ่งเหล่านี้ด้วยตัจปัญจกกรรณฐาน พิจารณาแยกแยะดูให้ดี ออกจากนั้นก็เข้าถึงเนื้อ ถึงเอ็น ถึงกระดูก ม้าม หัวใจ ตับ พังผืด ไต ปอด ไล่ใหญ่ ไล่ย่อย อาหารใหม่ อาหารเก่า พิจารณาให้แหลกไปหมดเป็นไร ให้มันหนีไปไหนจิต ปล่อยไปไหนก็ปล่อยไปแล้ว มีแต่ความยุ่งเหยิงวุ่นวาย นำมาสู่ตนเอง เพราะการปล่อยใจ นี่การรักษาใจจะมีความทุกข์ความลำบากขนาดไหน ก็เป็นความทุกข์เพื่อจะถอดถอนกิเลสตัณหาอาสวะ ซึ่งเป็นตัวข้าศึก ทุกข์อันนี้ทุกข์มีคุณค่า ไม่ได้ทุกข์แบบลอย ๆ นำไฟมาเผาเราอยู่เฉย ๆ เหมือนความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากการปล่อยใจ มันผิดกันตรงนี้

ทุกข์เพราะการรักษาใจกับทุกข์เพราะการปล่อยใจเป็นยังไง เทียบกันซิ ทุกข์เพราะการปล่อยใจนี้เป็นเรื่องของกิเลสตัณหาอาสวะจุกลากไป ปล่อยไปตามมัน คล้อยไปตามมันแล้วชนทุกข์เข้ามาเผาจนหัวใจ ไม่มีหยุดหย่อน ไม่มีอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน มีแต่ไฟแต่ไฟ อันเป็นผลเกิดขึ้นจากการปล่อยใจ

นี่ความทุกข์ในการบังคับบัญชาจิตใจ ให้อยู่ในร่องรอยในกรอบแห่งธรรม เพื่อจะถอดถอนกิเลสซึ่งเป็นตัวข้าศึกสำคัญนี้จะทุกข์ขนาดไหน แม้ทุกข์ขนาดไหน สุขก็จะเกิดขึ้นขนาดนั้น นี่เป็นความทุกข์ที่มีคุณค่า เป็นความทุกข์ที่ยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นจนเป็นที่พอใจ ควรรับทุกข์อันนี้ ควรสู้ไม่ควรถอย ถ้าเป็นลูกศิษย์ตถาคตมุ่งต่อมรรคผลนิพพานแล้ว

มีอะไรที่ประเสริฐเลิศโลกในสามโลกธาตุนี้ก็พึงซิ อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ครอบอยู่หมดแล้ว เราจะหวังเอาอะไรเป็นที่พึ่ง มีแต่จิตดวงเดียวที่จะแก้ไขออกนอกโลกสมมุตินี้ จิตเรียกร้องหาความช่วยเหลือจากเราอยู่ตลอดเวลา เรายังไม่ทราบอยู่หรือ กิเลสประเภทนั้นเข้ามาเหยียบย่ำ กิเลสประเภทนี้เข้ามาเหยียบย่ำ ทำลายอยู่ไม่หยุดไม่ถอยทั้งวันทั้งคืน ยืน เดิน นั่ง นอน จิตใจมีความทุกข์ความลำบากเพราะสิ่งเหล่านี้ย่ำยี ฉะนั้นจึงเรียกร้องหาความช่วยเหลือจากเราผู้เป็นเจ้าของ คือ สติปัญญา เป็นสำคัญ มีความเพียรเป็นเครื่องหนุน ที่จะช่วยเหลือจิตใจให้ได้รับความสงบ ไม่ถูกสิ่งเหล่านี้จุกลาก เหยียบย่ำทำลายเสียทั้งวัน ทั้งคืน ยืน เดิน นั่ง นอน โดยถ่ายเดียว

จิตเมื่อได้รับการบังคับบัญชาการรักษาการบำรุงอยู่เสมอ ต้องมีวันหนึ่งจะต้องหยั่งเข้าสู่ความสงบหนักำลังของมรรคไปไม่ได้ มรรคคือสติเป็นสำคัญ ความเพียรหนุนอยู่ตลอดเวลา

ความอดความทนทุ่มลงไปซิ เราเอาความอดความทนไปทุ่มใส่อย่างอื่น เราทุ่มมาพอแล้วเกิดประโยชน์อะไร เวลานี้เราจะเอาความอดความทน ความพยายามทุกสิ่งทุกอย่าง ในอิทธิบาททั้ง ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มุ่งเข้ามาสู่จุดเดียวนี้

เอ้า ทุกข์ก็ทุกข์ ตายก็ตายด้วยความเพียรไม่เป็นไร เราสวดกุสลาของเราอยู่แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องกลัวว่าใครจะมาสวดกุสลาให้ เอาซิ เอาให้ได้สวดกุสลาภิเลสเป็นไร ถ้าเรามีกุสลาแล้วกิเลสต้องตาย ถ้าเราไม่มีกุสลาแล้ว อกุศลนั้นก็กิเลสเหยียบย่ำทำลายเผาเราตลอดเวลา เผาทั้งเป็นนี้แหละ กิเลสมันเผามาตั้งแต่วันเกิด ออกจากนั้นก็เผาไปภพน้อยภพใหญ่ เผาไปทุกภพทุกชาติไม่หยุดไม่ถอยมีแต่กิเลสเผาเรา เราไม่เคยได้เผากิเลสสักที

นี่เราพยายามจะเผากิเลสด้วย กุสลา ธมฺมา คือ ความเฉลียวฉลาด สติปัญญามีเท่าไรทุ่มลงไป ทุกข์ก็ทุกข์ โลกนี้เกิดมาในท่ามกลางแห่งความทุกข์ จะเอาความสุขความสบาย โดยที่ไม่ประกอบเหตุอันใดเลย อยู่เฉย ๆ ให้ได้เป็นความสุขขึ้นมา มันได้ยังไง ไม่ใช่คติธรรมตาเราเป็นนักรบ ต้องสู้ไม่ถอย ลองพิจารณาตามที่ว่านี่ซิ มันจะไปไหนพ้นไปไหนได้วะ ถ้ามีความจริงจังกกับการพิจารณาจริง ๆ ต่อสู้กันด้วยสติปัญญา เพียงต่อสู้อุตทนอยู่เฉย ๆ ก็ไม่เกิดประโยชน์ เพราะไม่ใช่ทาง

ทุกข์เท่าไร สติปัญญาหมุนตัวเข้าไป ๆ เอ้า ไม่มีที่ออกไม่ต้องออก มีแต่พุ่งบุกหน้าเลย เอ้า จะตายก็ตายข้างหน้าไม่ถอยหลัง นี่ละความจริงเวลาจะเกิด เกิดขึ้นเวลาจนตรอกนั่นแหละ สติปัญญาทุ่มลงไป ๆ เมื่อไม่มีทางออกมีแต่ทางสู้อย่างเดียวแล้วสติปัญญาเกิด เราได้หลักเสียวันหนึ่งเท่านั้น ที่นี้ความเข้มแข็ง ความอาจหาญมันเกิดขึ้นเอง ความอดทน ความทนทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นชื่อว่า เป็นความดี ที่จะสนับสนุนสติปัญญาให้เป็นเครื่องแก้กิเลสแล้วมาพร้อม ๆ กันนั่นแล

เราสอนหมู่เพื่อน สอนด้วยความจริงใจ ได้เคยปฏิบัติมาอย่างไร เอานิสัยกิจยานั้นแหละ มาสอนหมู่เพื่อนเพราะเคยได้ผลอย่างนั้น จะสอนแบบอ่อย ๆ แล้วแต่จะเป็นไป เราไม่เคยได้ผลได้ประโยชน์ เคยปฏิบัติมาเป็นอย่างนั้น

ธรรมตา ๆ บางทีเรายังต้องคิดถึงหมู่ถึงเพื่อนแล้วเอามาวินิจฉัยใคร่ครวญดูกับตัวเอง เอ๊ เวลาอยู่กับหมู่เพื่อน ในขณะที่อยู่กับพ่อแม่ครูอาจารย์ใหญ่เรา ตอนที่จิตของเรายังไม่ได้หลักได้เกณฑ์อะไรเลย กำลังฟุ้งเพื่อเห่อเหิมวุ่นวาย ทั้ง ๆ ที่มุ่งไปหาของจริงกับท่าน แต่กิเลสมันไม่ได้มุ่งหาของจริงกับเรา มันก็เดินตามแถวกิเลส เมื่อเป็นเช่นนั้นไปอยู่กับท่าน มันก็ฟุ้งซ่านวุ่นวายอยู่อย่างนั้น เป็นพินเป็นไฟอยู่ภายในตัวเอง มันน่าละอายจะตายไป แต่ก็ทำยังไง มันสุดวิสัย

เราก็พยายามทำความเข้าใจความเพียร กลางคืนบางคืนไม่นอน ฟาดมันตลอดรุ่ง เดินจงกรม เอาตั้งแต่ฉันจ้งหันฟาดจนเที่ยง ฉันจ้งหันแล้ว มันก็ไม่ได้เรื่อง ตั้งให้คิดดูหมู่เพื่อน เห็นหมู่เพื่อนนั่งทำนั่นทำนี่ ป้อก ๆ แป๊ก ๆ อยู่ธรรมดา เอ้ หมู่เพื่อนท่านก็ไม่เห็นเข้มงวดในทางความเพียร ถ้าพูดถึงเรื่องความพากเพียร เราดูอาการภายนอกของท่านก็ไม่ค่อยเข้มเข้แข็งเท่าไรนัก ท่านทำไม่ถึงได้มีความอยู่สบายเป็นสุข ไอ้เรานี้ทำความเข้าใจความพากเพียรก็ว่าแทบล้มแทบตาย แต่ทำไมจิตใจเราถึงร้อนเหมือนฟืนเหมือนไฟ ทีนี้เราจะเอาแบบท่านเหล่านั้นมาใช้จะเป็นยังไง

ความเสาะแสวงหา ความเทียบหาเหตุผล หาหลักความจริงมันคิดนะจิต มาทดลองดูวันสองวัน อยู่ กิเลสมันยิ่งโหมหน้าเข้ามาไม่ทราบว่าจะทางด้านไหนต่อด้านไหน โอ้ย ไม่ได้ นั่นเอาละนะทีนี้นะ เราลองทดลองดูนี้ ยิ่งเป็นการหมอบต่อกิเลสให้มันเหยียบย่ำทำลายเอา เป็นอย่างนี้ไม่ได้นิสัยเรา กิเลสมันไม่สงบด้วยวิธีนี้ก็พลิกทันที กลับหลังปับทันที อย่างนั้นละทีนี้เป็นอยู่อย่างนั้น เรื่องความเพียร อยู่เฉย ๆ ไม่เคย ไม่อยู่ อยู่ทำไม เอากันอยู่อย่างนั้น

นิสัยของเรามันหยาบ เราก็พูดว่ามันหยาบ ต้องหนักสำหรับผมเองนี่หนักมาก หากว่าจะทำลูบ ๆ คลำ ๆ ไปธรรมดา ๆ อยู่ไป นั่งไป นอนไป ค่อยกันไปกับหมู่เพื่อน แล้วเท่านั้นละมันไม่ได้เรื่อง เหมือนกับว่าตะลุมบอน หันหน้าหนีไม่ได้ หลับตาพริบเดียวหมดมาแล้ว หมัดกิเลสมันเร็วยิ่งกว่าอะไร ต้องได้หมุนกันตัว ๆ ไม่เอา นิสัยอย่างนั้นไม่ได้แล้วกับเราเนี่ย ไม่สมควรกัน เรามันหยาบ เอาต้องเอาขึ้นหยาบ ตามเรื่องของเรา

ทีนี้ก็ฟาดกันไปตามเรื่องนั้นแหละ ซึ่งเราดำเนินมาโดยตลอด มันมีแต่วิธีการอย่างนี้ทั้งนั้น แล้วจะมาสอนหมู่เพื่อนให้ลุ่ม ๆ ดอน ๆ เอานะดินะอย่างนั้นอย่างนี้ ผมสอนไม่ได้ จึงทำให้เข้าใจในเรื่องครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ที่เป็นอาจารย์สอนหมู่คณะ มีท่านอาจารย์มันเป็นต้น เผ็ดร้อนมากทีเดียว เราพยายามสืบเสาะตั้งแต่ท่านดำเนินปฏิบัติมา เบื้องต้นเรื่อยมาหมู่เพื่อนทั้งหลายที่อาศัยอยู่กับท่านทีละ ๔๐, ๕๐ นู่นนะ ไม่ใช่บ่อย ๆ ในเบื้องต้นที่ท่านยังไม่ได้ไปเชียงใหม่ ท่านเผ็ดร้อนมากทีเดียว ไล่พระหนีมามากมาย องค์กรไหนมาแก้ ๆ กัง ๆ มาทำอะไรผิด ๆ พลาด ๆ ท่านไล่หนีเลย

คำว่าไล่หนี คือท่านรำคาญ ไม่ได้หมายถึงผิดสิกขาบทวินัยเสียยาไม่ได้ หรือว่าเข้าสงฆ์ไม่ได้ ไม่ได้หมายอย่างนั้น ท่านรำคาญธรรมดาเนี่ยแหละ คือไม่อยากเห็น อืด ๆ อาด ๆ เนื่อนนายอะไร ผิดนั่นพลาดนี้ด้วยความไม่ตั้งใจ เผอ ๆ เรอ ๆ เหม่อ ๆ มอง ๆ อะไรอย่างนั้น ท่านไล่หนีเรื่อย ๆ นี่เราทราบมาโดยลำดับลำดับนั้นฟังซิท่านเป็นยังไง เพราะท่านไม่ใช่คนประเภทนั้น ท่านเอาจริงเอาจังทุกอย่าง เมื่อเป็นเช่นนั้น กิริยาที่ออกมา ก็ออกมาจากนิสัย จึง

ต้องแสดงอย่างเด็ด ๆ เผ็ด ๆ ร้อน ๆ อยู่เสมอ จนกระทั่งท่านมรณภาพมีนิสัยอย่างนั้นเรื่อยมา ไม่มีละอือ ๆ เออ ๆ อย่างนั้นอย่างนี้

เพราะท่านไม่เห็นคุณค่าของความอือ ๆ ออ ๆ ว่าจะเป็นการเป็นธรรมให้แก่กิเลสคนได้ มีแต่เรื่องขนาบฟาดฟันลงไป ขนาบกิเลสนั่นเอง ปลุกใจผู้มาศึกษาให้มีกำลัง ท่านอาจารย์ขานี้ก็ฟังซิ เผ็ดร้อนขนาดไหน สอนพระสอนเณร ดูพระดูเณรแหกเลย เพราะนิสัยท่านเป็นอย่างนั้น เอาจริงเอาจัง เด็ดเดี่ยวอาจหาญ ทำความเพียรนี้วันหนึ่งทำทางจงกรมไว้ ๓ แห่งก็มี ฉันทังหันเสร็จแล้ว ไปเดินสายนี้ พัดจนกระทั่ง นูนเทียง หยุด แล้วพักผ่อนหน่อยหนึ่ง ตอนบ่ายลงเดินจงกรมสายนี้จนค่ำ บูชาพระพุทธรูปบูชาพระธรรม เอาที่นี้พอดกมิดมาเดินจงกรมอีกสายหนึ่งนี้บูชาพระสงฆ์ ท่านว่า เอาจริงเอาจัง คลาดเคลื่อนไม่ได้ เอาให้ได้เช่นนั้น

นั่นฟังซิ ท่านมีความสัตย์ความจริง ทุกข์ก็ทุกข์ยอมรับว่าทุกข์แต่ไม่ถอยในการแก้กิเลส เพราะกิเลสทำให้เกิดทุกข์ แล้วการแก้กิเลสจะไม่มีทุกข์ได้ยังไง มันต้องมีเป็นธรรมดา เอาจริงเอาจัง

เขาถูกเหยียดหยามศาสนา ก็ถูกเหยียดหยามเราผู้ปฏิบัติไม่ตรงตามหลักธรรมหลักวินัย ทำที่หน้าถูกถูกนำตำหนิเขาถึงได้ตำหนิ เราจะไปตำหนิเขาหรือว่าเขาที่เดียวไม่ถูก เราต้องเล็งถึงตัวของเรา ถ้าหากเราดีอยู่แล้ว ใครจะตำหนิมาสักก็ร้ายก็หมีนก็แสนปากก็ตามเออะ มันเป็นลมปากเท่านั้นแหละ มันไม่ได้มากกระเทือนเราเพราะเราดีอยู่แล้วมันจะถูกได้อย่างไร สำคัญที่ว่าเราเป็นและผู้รู้เรื่องอะไรยิ่งกว่าใครในตัวของเราเอง ให้พยายามแก้ไขตรงนี้

การพิจารณาก็ให้ย่ำแล้วย่ำเล่า ดูให้เห็นชัดเจน ในขณะที่จะพิจารณาทางด้านปัญญา เทียบกรรมฐานข้างบนข้างล่าง อยู่ในสกลกายนี้ ขึ้นเบื้องบนลงเบื้องล่าง ด้านขวาง สถานกลาง รอบไปหมด ทุกสิ่งทุกอย่างให้เข้าใจ ไม่ให้สติหนีจากใจ นี่เที่ยวไปพอแล้ว เทียบจนรอบโลกธาตุก็ไม่เห็นเกิดประโยชน์อะไร ที่นี้จะเที่ยวรอบธาตุรอบชั้นธัมมนี้ ซึ่งเป็นกองวัฏฏะใหญ่ โตขนาดไหน มันเคยสั่งสมมาเป็นเวลานาน จะเที่ยวรอบวัฏจักร ซึ่งมีอยู่ในชั้นธัมมนี้ด้วยสติ ด้วยปัญญา ศรัทธา ความเพียรของเรา เอ้า บังคับลงไป ไม่ให้จิตไปไหน มันจะพันไปได้หรือ

เราเคยเห็นผลแล้วในการบังคับจิตอย่างโลดโผน เอ้าเป็นก็เป็น ตายก็ตาย มันจะไปไหนวะจิตนี้ พอตั้งทำ เอ้า คิดไปไหนเอาไปซิ บางทีตามนะ เอ้า ! จะคิดอะไร คิดออกมา พอคิดออกมาปั๊บจับปั๊บเลย ตามกันคั่นกัน พิจารณากัน ชี้แจงเหตุผลให้มันทราบทุกสิ่งทุกอย่าง จนกระทั่งจิตยอมจำนน เอ้า จะไปไหนอีก เลยถอยเข้ามา ๆ เข้ามาถึงร่างกาย กำหนดพิจารณาร่างกายอีกทีหนึ่ง หมุนตัวลงเลยนั้น มันพันความทรมานไม่ได้

เพราะจิตมันผาดโผนเรื่องการประพฤติปฏิบัติ เรื่องความพากเพียรต้องผาดโผนด้วย

กัน สติปัญญาต้องผาดโผนไม่เช่นนั้นไม่ทันกับกิเลสตัวผาดโผน กิเลสหนักมือ เราต้องหนักมือยิ่งกว่ากิเลส กิเลสถึงจะหมอบ ถ้าเพียงเสมอกันก็เพียงยับยั้งกันไว้เท่านั้น ต้องหนักกว่ากิเลส กิเลสก็หมอบ นี่ก็ให้เห็นเหตุเห็นผลประการหนึ่งแล้ว อ้อ จิตนี้พ้นจากการฝึกรทรมานไม่ได้ มันจะพยศขนาดไหนก็เถอะ ถ้าลงได้ตั้งทำพยายามที่จะทรมาณกันแล้ว พ้นไปไม่ได้เชื่อซัดถนัดใจ เพราะได้ทำแล้ว และได้เห็นผลอย่างนี้ประจักษ์แล้ว เป็นสักขีพยานอันหนึ่ง

หาอุบายพิจารณาซิ เวลาจะพิจารณาทางด้านปัญญาก็หาอุบายพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงตัวเอง จึงเรียกว่าปัญญา มีแต่ครูบาอาจารย์หยิบยื่นให้ หยิบยื่นให้แล้วหลุดไม่หลุดมือไปก็ไม่ได้เรื่องได้ราว เจ้าของคิดเองก็ไม่ได้ เวลาท่านสอนก็ยึดเอาไปไม่ได้ มันจะได้ประโยชน์อะไร ถึงคราวที่จะทำให้ได้สมาธิ ก็เอาให้มันอยู่ในนี้ มันไม่ได้เป็นสมาธิในจิตโดยเฉพาะ ก็ให้มันเป็นสมาธิอยู่ในร่างกายนี้ อย่าให้จิตหนี บังคับอยู่ในส่วนร่างกายนี้ ให้มันเป็นสมาธิอยู่ในชั้นนี้ ชั้นร่างกาย ชั้นธาตุชั้นชั้นอันนี้ ออกจากนั้นเข้าไปเป็นสมาธิอยู่ในจิต สงบแน่ มีหลายพักหลายตอนด้วยอุบายปัญญาของเราที่พิจารณา

ทุกวันนี้อายุขนาดนี้มันยังเป็นเหตุให้พิจารณาใคร่ครวญ เทียบเคียงเหตุผลถึงเรื่องโลก เรื่องธรรม เรื่องผู้คนสัตว์ทั้งหลาย มันไม่อยู่ละจิตถึงเวลาจะพิจารณา มันแยกแยะไปหมด ถึงเรื่องสาระสำคัญในโลกนี้ที่โลกทั้งหลายอยู่กัน อยู่กันยังไง ทำไมจึงเพลิดจึงเพลินกันเอานักหนาไม่รู้เนื้อรู้ตัว ลืมเนื้อลืมหูลืมตัวอยู่ทั้งแก ทั้งหนุ่ม ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ ทั้งเพศหญิงเพศชาย แม้ที่สุดเพศนักบวชก็ตัวเก่งไปคนละทิศละทาง มันเป็นเพราะเหตุใดโลกนี้มันถึงได้ติดข้องกันเอานักหนา เอามาพิจารณาเทียบเคียง แยกโน้นแยกนี้ไปถึงวัตถุต่าง ๆ ไปหมด จนกระทั่งถึงเงินถึงทองข้าวของสมบัติเป็นแก้วแหวน เพชรนิลจินดา มาพิจารณาทั้งหมด มันก็มีตั้งแต่เรื่องแร่ธาตุ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง ๆ เท่านั้น ไม่เห็นมีคุณค่าเหนืออะไรกันนักหนา ตามหลักธรรมชาติมันก็เป็นอย่างนั้น แล้วทำไมจึงต้องติดกันเอานักหนา

มีแต่อยากเจริญ ๆ อย่างเมื่อเข้านี้ ที่เขามากrabนี้ เขามาขอพรสองคนที่มาจากนครปฐมนะ ขอพรให้การค้าขายมีความเจริญ อ้อ ให้มันเจริญจิตใจซิ อย่าให้เจริญแต่ทางการค้าการขาย หัวใจไม่อยากจะเจริญบ้างเลย นี่ใส่ปัญหาเข้าไปแล้ว ให้หัวใจเจริญเถอะนะ ถ้าลงหัวใจเจริญแล้ว อะไรจะเจริญ อะไรจะเสื่อม มันไม่วิตกวิจารณ์ มันสบายอยู่ตลอดเวลาถ้าหัวใจเจริญ ถ้าหัวใจไม่มีความเจริญ มีแต่ความเสื่อม มีแต่เป็นพินเป็นไฟ อะไรจะเจริญก็เถอะ มันไม่พ้นจากไฟเผาตัวอยู่ตลอดเวลาแน่แหละ หลักใหญ่มีอยู่อย่างนี้

พิจารณาเต็มความสามารถนั่นแหละ ถึงเวลามันจะพิจารณามันเอาจริงเอาจังนะ นั่งคนเดียวนี้เงียบ จิตมันเหมือนกับน้ำซบน้ำซึม มันไหลรินละเอียดล่อ มันแยกมันแยะ มันไปทั่ว

โลกธาตุ จะว่าจะหวังเอาประโยชน์อะไรก็ไม่ใช่นะ มันติดกันกับแต่ก่อน แต่ก่อนพิจารณาอะไร มีแต่เพื่อจะถอดจะถอน จะแก้ไข จะตัดจะฟัน ให้มันขาดสะบั้นออกจากตน เพราะสิ่งเหล่านั้น เป็นข้าศึกทั้งนั้นกับจิต และสิ่งที่มีอยู่ภายในจิตนี้เป็นข้าศึก เมื่อข้าศึกข้างในข้างนอกมันเข้า ประสานกันแล้ว มันก็เหมือนกับไฟกับเขื่อนนั่นเอง เมื่อเข้าประสานกันแล้วปั๊บ ก็เป็นพื้นเป็นไฟ ขึ้นมา เราก็ต้องพิจารณาอย่างนั้น ไม่มีเวลาที่พิจารณาแยกแยะตามหลักความจริงธรรมดา ๆ ที่นี้เมื่อมีโอกาสแล้วก็ไปของตัวเอง อยู่คนเดียวไปคนเดียว

เดินบิณฑบาตก็เหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงไม่เกี่ยวข้องกับหมู่เพื่อน มีใครเดินตามหลัง ชุบชิบ ๆ มันพิจารณาไม่สะดวก มันเป็นตามจริตนิสัยของเราเอง ไม่ได้คุ่นกับอะไร ไม่คุ่นกับใครทั้งนั้น แม้แต่ธาตุแต่ชั้นธอันนี้อยู่ด้วยกันก็ไม่เห็นคุ่นกันนี้จะว่าอะไร จะไปคุ่นกับผู้ใด นี้หากเวลาจะพิจารณาธรรมในแง่ใดนี้มันก็จะสะดวก เดินไปกำหนดไป พิจารณาไปเรื่อย ๆ มันรื่น เรืองบันเทิงภายในจิต พอได้ความแล้ว ๆ ก็ปล่อย ๆ ไปเรื่อย ๆ นี้เรื่องพิจารณาเรื่องโลกเป็น อย่างนั้น

โลกใครก็อยากจะเจริญ เจริญการค้าการขาย เจริญด้วยเงินด้วยทอง ด้วยการทำความหา เลี้ยงชีพให้มีความเจริญ เจริญด้วยยศถาบรรดาศักดิ์ เจริญด้วยความมีหน้ามีตา มีแต่อยาก เจริญทั้งนั้น หัวใจไม่เคยคำนึงที่ว่าอยากให้มันเจริญ เพราะเป็นจุดใหญ่ จุดสำคัญแท้ ๆ แห่ง ความเจริญ แห่งความเหมาะสม แห่งความสมหวัง ไม่สนใจอยากจะให้เจริญ มีแต่อยากให้อัน นั้นเจริญ อันนี้เจริญ มันเป็นความสุขอะไรบ้าง มันมีแต่ฟืนแต่ไฟมาเผาตัว นั้นแหละคือหา เกาในที่ไม้คัน นี่ยกมาเป็นคติให้หมู่เพื่อนทั้งหลายพิจารณา

โลกทั้งหลายต้องการความเจริญด้วยวัตถุนั้น วัตถุนี้ นาก็ให้มีสักก็ร้อยก็พันแปลง ตึก รามบ้านช่องก็ให้มีสักก็ร้อยก็พันชั้นมีสักก็แห่ง มีตลาดลาดเลาเต็มไปหมด โรงแรมห้องแถว ไหนมีแต่ของเจ้าของไปหมด ไปที่ไหนมีแต่ของเจ้าของทั้งหมด ทั้งแผ่นดินนี้ ว่าเจริญ ๆ มันบ้า วัตถุ ฐูใหม่จิตมันเป็นบ้าแล้วหาความสุขได้ยังไง มันไม่ได้ หลงอารมณ์ไปเฉย ๆ หลงลมไป อย่างงั้นละ หลงอารมณ์

ถ้าใจไม่เจริญแล้ว จะมีเท่าไรมันก็เท่านั้นแหละไม่เห็นเกิดประโยชน์อะไรเลย เพราะ ฉะนั้นใจจึงเป็นของสำคัญ พยายามปรับปรุงจิตใจ โลกถ้าหากว่ามีธรรมภายในจิตใจแล้ว วัตถุ เจริญภายใน จิตใจก็เจริญ วัตถุเหล่านั้น สมบัติเหล่านั้นก็เป็นประโยชน์แก่ผู้มีธรรมอันเจริญ ภายในจิตใจ หรือผู้มีธรรมในใจ สมกับมีสมบัติแท้ ถ้าไม่มีธรรมแล้วก็อย่างว่า

นี่เราไม่ได้มุ่งอะไรกับเรื่องโลกเรื่องสงสารนั้น มีแต่จะทำจิตใจให้เจริญอย่างเดียวเท่านั้น ทำไมมันจึงเป็นไปไม่ได้ การปฏิบัติศาสนาเพื่อความเจริญของใจล้วน ๆ ภาคปฏิบัติ เกสา

โลมา นขา ทันตา ตโจ เป็นต้น มีตั้งแต่อุบายวิธีการหรืองานที่จะทำให้จิตใจให้มีความเจริญขึ้นมา
ทำไมจิตใจมันไม่เจริญ มันเป็นเพราะเหตุไร ถ้าไม่ใช่เพราะความขี้เกียจขี้คร้านอ่อนแอ ความ
สะเพร้ามง่าย เข้ามาเหยียบย่ำทำลายอยู่ตลอดเวลาจนกลายเป็นนิสัย เข้ามาบวชแล้ว ก็ไม่
ปล่อยไม่ละนิสัยอันเป็นกิเลสต้นหาอาสวะนั้น ยังเอาเข้ามาเหยียบย่ำทำลายหัวใจของพระอยู่
มันได้เรื่องอะไร

ทำไมไม่เอานิสัยของพระพุทธเจ้ามาใช้ นิสัยของสาวกมาใช้ ท่านเปลี่ยนแปลงหมด
มาจากฆราวาสเหี้ยมเรื้อน จะเป็นเศรษฐี กุฎุมพี พระราชามหากษัตริย์ พอก้าวเข้ามาสู่วงพระ
ศาสนา ได้บรรพชาอุปสมบทในศาสนาแล้ว ดำเนินตามหน้าที่อันนั้นเลย ด้วยความมุ่งมั่น อด
ทนต่อกิจการของตน คือ ความหลุดพ้น ท่านจึงหลุดไป พ้นไป ๆ พ้นไปเรื่อย ๆ นั้นผลปรากฏ
ขึ้น จิตไม่เจริญมันจะพ้นได้หรือ พ้นจากกิเลสได้หรือ จิตต้องเจริญ เจริญเป็นลำดับ ๆ จน
กระทั่งถึงเจริญเต็มที่แล้วปล่อยวางได้โดยสิ้นเชิง

เพราะใจเป็นของสำคัญ เลิศด้วยใจ สัตว์ทั้งหลายมนุษย์ทั้งหลายเลิศด้วยใจ ทุกสิ่งทุก
อย่างมีใจเป็นสำคัญ อยู่ที่จุดนี้ อย่าละอย่าถอน อย่าปล่อยอย่าวาง อย่าเหยียบย่ำทำลายจุดนี้
ไป อย่ามองข้ามไป ให้ดูให้ดี ตรงนี้เป็นจุดที่เจริญ ที่เหมาะสมที่สุด ถูกต้องที่สุดตามหลัก
ธรรม หรือตามหลักแห่งความถูกต้องทั้งหลาย ที่บรรดานักปราชญ์ทั้งหลายที่ท่านได้รู้แล้ว
เห็นแล้ว ท่านสอนลงในจุดนี้ ให้พากันจับจุดนี้ให้ดี อย่าเห็นสิ่งใดวิเศษวิโสยิ่งกว่าใจ ซึ่งจะทำ
ให้วิเศษขึ้นมาได้

เอาแค่นี้แหละ

พูดท้ายเทศน์

พ่อแม่ครูจารย์กับเรานี้ต้องมีอะไรเกี่ยวกับ เพราะตอนท่านเพียบทางร่างกาย เราก็
เพียบทางจิตใจเสีย จึงได้ไปทางโน้นก่อน ทำให้เรางงหนหนึ่งเหมือนกันนะ แต่เพราะนิสัยที่ใช้
ปัญญาอยู่แล้วมันไม่ได้ผลหลุดไปพอนาที่อะไรเลย นี่ก็พิจารณาตอนตี ๓ ตอนตึก ๆ สงัด
นั้นแหละมันสนุกพิจารณา คือมันเหมือนกับน้ำไหลริน น้ำซบน้ำซึมนั้นนะปัญญาขั้นนี้ มันไม่
หยุดเลย มันหมุนมันตัว ๆ ซึ่ง ๆ พิจารณาอยู่นี้ มันไม่แบบผาดโผน เหมือนขั้นพิจารณาอสุภะ
อสุภะนั้นมันผาดโผนมาก ผิง ๆ จนกระทั่งเหมือนกับว่ากายเราไหลไปตาม

ปัญญาขั้นนี้ก็เหมาะกับกิเลสขั้นนี้ แนะ มันพอเหมาะกันนี้ พอเข้าไปถึงนั้นแล้ว กิเลส
ค่อยละเอียดลงไป สติปัญญาก็ละเอียดตามกันลงไปไม่ผาดโผน หากไหลรินอยู่นั้นตลอด
พิจารณาอยู่นี้มันมีอะไรชอบกล ดี ๓ กำหนดอวิชา เพราะไม่มีที่กำหนดอะไรก็หมดแล้ว
พวกรูป พวกเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ พิจารณาอะไรมันก็เข้าใจหมด มันไม่ยอมรับ มัน

สนใจตั้งแต่จุดนั้น จึงแยบออกมา ๗ เป็นสังขาร แยบออกมาพับดับพับ แยบออกมาพับดับ
พร้อม ๆ สติปัญญามันทันโดยหลักธรรมชาติ มันไม่มีวาระไหนที่จะผลอตัวไปได้ มันเป็นหลัก
ธรรมชาติของมัน อ้อ เป็นอย่างนี้

ที่น้ำมันกำหนด พอวิชาไปถึงจุดหนึ่งแล้วมันมีลักษณะ ถ้าหากเราจะพูดเปรียบเทียบว่า
เหมือนมันแสดงนี้ให้เราเห็น จับปั๊บแล้วก็วาง จับปั๊บวาง ที่นี้ความรู้มันก็แทรกกันเข้าปั๊บ จับ
ปั๊บพอวางปล่อยนี้ ปล่อยมือนี้มันตาย พอจับปั๊บก็เกิด..ตาย, เกิด..ตาย อยู่งั้นแหละ มันเข้า
ใจอย่างงั้นนะ ที่นี้พอปล่อยพับนี้ไม่จับอีก ไม่จับอีกคือว่าตายแล้วมันไม่เกิดอีกที่นี้ มันไม่ไป
เกิดอีก มันไม่ไปจับอีก มันไม่กระทบกับใคร พอมันปล่อย มันปล่อยเอง นี่มันเสร็จสิ้นแล้ว
หรือ ที่นี้พออันนั้นมันขาด เอ นี่มันสิ้นแล้วหรือ เอ้า ! ถ้าว่าสิ้นแล้ว ทำไมสงสัยว่างั้น มัน
แก้กันปั๊บ พอว่างั้นปั๊บ มันก็รู้ได้สติทันที อู๋ ยังไม่สิ้น

คือในขณะที่เดี่ยวนั้นแหละ มันทำให้เรางได้เหมือนกัน นี่มันไม่ใช่สิ้นแล้วหรือ
กำหนดปั๊บขึ้นมาเลยมันคิดเองนะ ถ้าว่าสิ้นแล้วทำไมสงสัย มันก็เข้าใจทันทีว่ายังไม่สิ้น นี่มัน
เคยหลอกเหมือนกันนะ แต่มันแค่ขณะเดี่ยวนั้นแหละ มันก็ค่อย ๆ แยกกลับมาขึ้นวัด
ดอยๆ อีก บวชหมอบุญนี้แหละเหตุมันนะ เจ้าคุณบังคับให้ไปบวชหมอบุญ แล้วก็โดดขึ้น
เขาวัดดอยๆ นี่มันก็ไหลรินอยู่นั้น ไร่เรื่องจุดเรื่องต่อมนี้มันก็ไปเรื่อย อยู่ที่วัดดอยๆ ไปเป็นที่
วัดดอยๆ ก็แยกไปแยกมาแล้วก็ขึ้นไปวัดดอยๆ อีก ต้องแยกภาวะวิชานี้

กำหนดไปอะไรมันก็ไม่มีการกำหนด อะไรมันก็ปล่อยหมด มีแต่อันเดี่ยวนั้น เห็น
ยิบแยบ ๆ อยู่ ออกจากความสว่าง คือจุดนี้มันจะตายตัวของมันอยู่นั้น ถ้าเราแก้ไม่ตกนะ
ความสว่างมันตายตัว แต่มันพันวิสัยของสติปัญญาไปไม่ได้ เพราะสติปัญญานี้ถึงจะลืมหัดก็
ตามในขณะที่นั้น แต่การสังเกตมันไม่ถอยนี้ มันเป็นคู่กันอยู่ บางที่เป็นลักษณะเฉา ๆ เเฉตาม
ชั้นของจิตนี้ เดี่ยวใส เดี่ยวเศร้า มีลักษณะเศร้า แต่เศราก็เศร้าอย่างละเอียด หากไม่พันสติ
ปัญญานี้ไปได้ พอจับรู้ได้ ทั้ง ๆ ที่พยายามระมัดระวังรักษาไม่ให้มีอะไรมาแตะต้องได้เลย นี่
ความหลงของมัน ถึงความพยายามรักษาก็รักษา วิชา ถูกอยู่เรื่องมรรคก็ถูก แต่เรื่องวิชา
ก็ไม่ผิด เรื่องโมหะ ของมหาสติ มหาปัญญานี้ มันผลอตัวได้

เพราะมันอัศจรรย์ขนาดนั้นแหละ คิดดูซิขนาดสติปัญญาชั้นนี้หลง จึงต้องไปรักษา
มัน ไม่อยากให้อะไรมาแตะมาต้อง อะไรมาสัดปั๊บ ๆ เลย อย่างนั้นแหละ สติปัญญาชั้นนี้มัน
รวดเร็ว อะไรเข้ามาพับ พับไปเลย ๆ มันรักษา นี่ตอนมันผลอ ผลอได้ แต่นี่มันก็ไม่พัน
เพราะมันวินิจฉัยอยู่ตลอดเวลา มันไม่มีงานทำนี้ ข้างนอกไม่มี อะไรมันก็ปล่อยหมดแล้วไม่สน
ใจ เวลาพิจารณามันไม่ยอมรับทั้งนั้น จึงเรียกว่ามันพอ นี่แหละมันประจักษ์ใจอย่างนั้น

อะไรก็มีแต่ยิบเย็บ ๆ ตีเกิดขึ้นก็ดับ ชั่วก็ดับ ปรงเรื่องอะไรมีแต่เรื่องเกิด เรื่องดับ มีเท่านั้น ไม่เห็นมีอะไร ทั้ง ๆ ที่เห็นอยู่นั้น แต่ผลนั้นซีที่ทำให้เราสะดุดใจ บางทีมันใสเด่นเข้าไปอีกก็มี แล้วมันค่อยเศร้าเข้ามาตามชั้นของมัน ละเอียด ๆ มันก็จับได้ เอ ทำไมหากว่ามันเป็นของจริงจริง ๆ มันทำไมจึงต้องมีย่างนี้เป็นอย่างนี้วะ จากนั้นก็ออยละนะ ย้อนเข้ามาละที่นี้ สติปัญญาที่รักษามันไว้ แล้วกลับเข้ามาต่อสู้มัน มาวินิจฉัยมันนะ

เอ ทำไมจิตดวงเดียวทำไมจึงเป็นได้หลายอย่างนักวะ เดี่ยวว่าดี เดี่ยวว่าชั่ว เดี่ยวว่าสุข เดี่ยวว่าทุกข์ เดี่ยวว่าผ่องใส และเดี่ยวว่าเศร้าหมอง แต่มันเป็นความละเอียดของมัน ไม่ว่าสุขก็ตามทุกข์ก็ตาม เป็นความละเอียดตามชั้นของจิต เศร้าก็ดี ใสก็ดี สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี มันเป็นความละเอียดของจิต แต่ให้จับได้อยู่ตลอด ก็เอามาวินิจฉัย ทำไมจิตดวงเดียวจึงเป็นได้หลายอย่างนักวะ ที่นี้จ้อ ทำไมเป็นได้หลายอย่างนัก สงสัย จิตดวงเดี่ยวนี่ ก็จ้อสติเข้าไป

เดี่ยวอันหนึ่งก็ผุดขึ้นมา ธรรมหรืออะไรก็แล้วแต่จะพูด คำว่าใสก็ดี คำว่าผ่องใสก็ดี คำว่าเศร้าหมองก็ดีขึ้นมา โอ้โฮ เป็นบทเป็นบาทนะ คำว่าสุขก็ดี คำว่าทุกข์ก็ดี คำว่าผ่องใสก็ดี คำว่าเศร้าหมองก็ดี ธรรมสองเงื่อนนี้เป็น อนตฺตา นะ ว่าอย่างนั้นขึ้น พอว่าอย่างนั้นมันจึงเป็นเหมือนกับว่าภาพอันหนึ่งที่มันขึ้นเป็นข้อเทียบเคียงกันนั้น เหมือนกับว่ามะพร้าวมีกะลาเดี่ยวนี่ มันออกถึงสองหน่อ หน่อหนึ่งทางเศร้าหมอง หน่อหนึ่งทางผ่องใส หน่อหนึ่งทางสุข หน่อหนึ่งทางทุกข์ พุดง่าย ๆ มันเป็น อนตฺตา นะ ทั้งสองนี้มันขึ้นมาจากกะลาอันเดี่ยวนี่ คือทั้งสองอย่างนั้นมันขึ้นมาจากจิตดวงเดี่ยวนี่ จากธรรมชาติอันนี้อันเดียว อันที่ว่าป็นรากฐานใส ๆ นี้

พอทางนี้ขึ้นอย่างนั้นพับ งงเลยเรา ตรงนั้นนะ จะว่าพิจารณาอะไรอยู่ที่ไม่ใช่ จะว่าจ้ออยู่ในจิตดวงนี้ก็ไม่เชิง นี่ตรงนี้จิตเป็นกลางจริง ๆ เราจึงยอมรับเรื่องพระอานนที่เรื่องอิริยาบถ ๔ คือ ตอนนั้นท่านจะอะไรท่านก็ไม่เชิง พิจารณาอะไรก็ไม่เชิง จะเผอเรอไปข้างนอกก็ไม่ไป จิตดวงนี้ไม่ไปละไปอย่างนั้นนะ จะจ้อจ้อทำงานอะไรแท้ก็ไม่ใช่

อันนี้จิตก็อยู่ในจังหวะที่กำลังเฉย ๆ ธรรมดา จะว่าจ้อนี้ก็ไม่เชิง จะว่าทำอะไรอยู่ที่ไม่ใช่ อยู่ธรรมดา เหมือนกลาง ๆ ในขณะนั้น มันถึงได้พุดขึ้นเลย ที่ว่าเป็นหน่อมะพร้าวออกจากกะลาเดี่ยวนี่ มันคว้านี่ลงเลย พอคว่าปุ๊บไปพร้อมกันหมดเลย คือดวงสว่างนี้จะมันไปกระจายไปหมด ที่สว่างอัสจรรยฺ นี้ละมะพร้าว มะพร้าวทั้งลูก หน่อดีชั่ว สุขทุกข์มันเป็นคู่กัน มันเกิดจากอันนี้ มันก็ไปด้วยกันทั้งสอง พอคว่าปุ๊บมันก็ผ่านไปเลยหายพร้อม

อะไรที่นี้ หลังจากนั้นแล้วมีอะไร นั่นแหละความอัสจรรยฺแท้ พอองชี้ควายนี้ถูกปิดออกไปเท่านั้น อันนั้นคืออะไร นั่นละที่อัสจรรยฺแท้ มันถึงได้มาเห็นโทษ โอ้โฮ มันก็เหมือนกับ

กองขี้ควายกองหนึ่งดี ๆ ทำไมจึงไปหลงมัน โอ้โฮ ๆ ละที่นี้ เกิดความสลดสังเวช เห็นโทษ อันนี้ก็เห็น เห็นคุณค่าอันนั้นก็ถึงใจทุกอย่าง โห หาทีไหนหาธรรม ธรรมอยู่ที่ไหน ๆ อโธอธ อุตานนะพูดง่าย ๆ อโธอธ อุตาน โอ้โฮ ๆ เกิดความสลดสังเวช

เกี่ยวกับเรื่องความหลงของตัวเองนี่ก็สลดสังเวช ถึงใจ ความอัศจรรย์นี้ก็ถึงใจ ทั้งสอง อย่างถ้าว่าถึงใจแล้ว น้ำตาก็ร่วงละซิ มันอยู่ได้หรือ แล้วจะว่าร้องห่มร้องไห้อะไร หัวเราะน้ำ ตามันก็ร่วง ถูกคว้นไฟน้ำตามันก็ร่วง สลดสังเวชอันนี้น้ำตามันก็ร่วง แต่ธรรมชาติอันนั้นไม่ได้ เป็นอย่างนี้ โอ้โฮ ๆ มันเกิดทีแรกเห็นทีแรก เป็นของอัศจรรย์จนบอกอะไรไม่ถูก เพราะเวลานั้นเรายังไม่สนใจคิดกับเรื่องอะไรกว้างแคบขนาดไหน ไม่ได้คิดอะไร คิดแต่เรื่องที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ ขณะที่ดวงสว่างมันหายไปนี่ยังเดียวเท่านั้น แล้วก็มาเทียบเคียงถึงเรื่องสัตว์ เรื่องบุคคล เรื่องเพื่อนฝูง เรื่องมนุษย์ทั้งโลก ผู้จะปฏิบัติเพื่อธรรมดวงนี้

มันเกิดความท้อใจ เพราะเอาผลมาพูด ไม่ได้คิดถึงเหตุ โห ! ลงขนาดนี้แล้วจะไปสอนใครได้ สอนใครเขาก็หว่าบบ้าไปหมดโลกนี้ ใครจะไปสามารถรู้ได้ ลงถึงขนาดนี้แล้ว โห พูดให้ใครฟัง เขาจะหว่าบบ้า อยู่สบาย ๆ พอยังชีวิตไปวันหนึ่ง ๆ พอถึงวันตายก็พอแล้ว ไปพูดให้ใครฟังเขาก็จะหว่าบบ้ากันทั้งโลก พูดได้ยังไง ก็เกิดความขวนขวายน้อยละซิ ไม่อยากพูดอะไร ทั้งนั้น พูดให้ใครฟังก็ไม่เกิดประโยชน์ มันสุดวิสัยที่มนุษย์จะรู้ มันว่ายงั้นนะทีแรกนะ เบื้องต้นมันยังไม่ได้คิดวิพากษ์วิจารณ์กว้างขวางออกไป

แต่ก็ไม่นาน เพราะจิตดวงนี้มันจะไปนอนใจได้ยังไง สิ่งที่ไม่นอนใจมีอยู่ พูดภาษา สมมุติเราก้ โทนนโเห็นอยู่นี่ ประจักษ์อยู่นี่ ฝ้าอยู่ทั้งวันทั้งคืนจะไม่รู้ใจ แต่ก่อนเห็นแต่ซ้ครอบ หัวใจดวงนั้น หลังจากนั้นมาจิตแยบออกมา เอ้า ถ้าหากว่าเป็นของสุดวิสัยจริง ๆ มนุษย์ทั้งหลายรู้ไม่ได้ เราเป็นมนุษย์หรือเป็นอะไร ทำไมถึง รู้ได้ รู้ได้เพราะเหตุใด ที่นี้มันก็ต้อง กระจายออกไปถึงปฏิบัติ อ้อ ถ้าหากว่ามีปฏิบัติการดำเนินแล้วยังไงก็รู้ได้ แนะ

พระพุทธเจ้าท่านทำไมรู้ได้ รู้ได้เพราะเหตุไร เพราะปฏิบัติ สวาทท่านทำไมรู้ได้ รู้ได้ เพราะปฏิบัติการดำเนิน ที่นี้ทำไมจะไม่ได้ เมื่อมีปฏิบัติการดำเนินให้ตรงเป็ง ตามหลัก ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนแล้ว พ้นไปไม่ได้ ต้องรู้ ที่นี้มันก็ขยายออกไป มีแกใจ มันถึง ย้อนไปเรื่องพระพุทธเจ้า มันเอานี้เป็นสักขีพยานนี่นะ เมื่อมีสักขีพยานมันพูดไปได้ทั้งนั้น แหละ เมื่อไม่มีสักขีพยานแล้วมันพูดไม่ได้ เช่นอย่างเราจับผู้ร้ายแล้วไม่มีของกลางจับได้หรือ นั้นฝ่ายชั่วเป็นอย่างนั้น ฝ่ายดีก็มันมีของกลางอยู่แล้วนี่ ว่านี่คืออะไร รู้ได้ยังไง เพราะเหตุไร เพราะเหตุนี้ ๆ เมื่อสั่งสอนอบรมคนให้คนได้เข้าใจตามนี้ ผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติตามนี้แล้ว ยังไงก็รู้ได้เช่นเดียวกันนี้ ที่นี้ก็มีแกใจ

พระพุทธเจ้าที่แรกทรงทำความชวนชวายน้อยไม่ยกสั่งสอนสัตว์โลก ทั้ง ๆ ที่ปรารถนาเป็นศาสดาสั่งสอนโลกมาอยู่แล้ว แต่พอเข้าถึงนั้นจริง ๆ แล้ว ทำความชวนชวายน้อย เราแน่ใจว่าเป็นอย่างนี้ ในเบื้องต้นที่พระองค์ยังไม่ทรงวินิจฉัยใคร่ครวญอะไรให้กว้างออกไปกว่าจุดที่อัศจรรย์นั้น เหมือนกับมีน้ำอย่างเดียว ไม่มีอะไรจะเอื้อมเข้ามาถึงได้เลย ความจริงก็มาด้วยปฏิบัติ เอื้อมเข้ามา ๆ เมื่อถึงที่แล้วก็ค่อยผลักออกซิบันไตจะว่าอะไร เราพรากจากบันไตได้เมื่อถึงที่แล้ว นี่ปฏิบัติเข้ามา พอถึงที่แล้วมันก็พรากกันได้ปฏิบัติ

หลังจากนั้นก็มิแก่พระทัยที่จะสั่งสอนสัตว์โลก คือพระเมตตาสุดส่วนอยู่แล้ว แต่ไม่ทราบจะสอนได้ยังไง เขาจะหาว่าบออย่างว่านั่นแหละ พอแยกแยะออกมาถึงปฏิบัติแล้ว อ้อได้ ๆ พระเมตตาก็เต็มส่วน ทางพระเมตตาก็เดินได้ที่นี่ หลังจากนั้นก็ พุรหุมา จ โลก ฯ ทำมหาพรหมมาอาราธนา เนะ เป็นวาระที่สอง เมื่อพระองค์ทรงปลงพระทัยแล้วด้วยเหตุผลอันนี้ จะว่าไง

เอาซิเอาให้จริงจัง เราอย่าไปคาดนะคาดมรรคผลนิพพาน การพูดให้ฟังนี้ก็ไม่ใช่มาคาด ให้เป็นกำลังใจ ไม่ใช่มาคาด ให้ดำเนินตามหลักปฏิบัติในวงปัจจุบันธรรม นิสัยของเราเป็นอย่างไรให้ดำเนินตามนิสัยนั้น ขอให้ยึดหลักธรรมเป็นหลักไว้ก็แล้วกัน จะรู้นั้นเห็นนี้ อย่าไปคาดไปคิด หากเกิดขึ้นภายในตัวนิสัยของเจ้าของตัวเอง นั่นเป็นผล ตกแต่งไม่ได้ ตกแต่งเหตุนี้ เอา เอาให้ดี เอาให้จริงให้จัง จะเข้าใจโดยลำดับ ๆ เมื่อถึงหนองอ้อนี้แล้วก็หายสงสัยทั้งหมดนั่นแหละ มันปล่อยหมดที่นี่ หมดกังวลทั้งนั้น ขึ้นชื่อว่าแดนสมมุติแล้วปล่อยโดยสิ้นเชิงว่างั้นเลย ไม่มีอะไรจะยิ่งกว่านี้ แม้แต่ส่วนที่ว่ายังนี้ก็ไม่ได้ยึดตัวเองอีกแหละ

เลิกกันละนะ